

Lluís Busquets i Dalmau, un pedagog a l'Administració educativa de Catalunya

Blanca Serra i Puig^a

^a Llicenciada en Filologia Clàssica, catedràtica de llengua i literatura espanyola d'educació secundària. Vocal de la Junta de Govern de la Societat Catalana de Pedagogia presidida per Lluís Busquets. Membre del grup de recerca: Narracions i Pedagogia i autora de diverses narracions publicades pel grup.

Seria fàcil de suposar que a l'Administració educativa catalana de la recentment estrenada autonomia, als anys vuitanta del segle passat, hi van anar a treballar els millors pedagogs del país. No obstant això, les urgències polítiques i socials d'aquells moments podien inclinar la nova administració autonòmica a buscar sobretot polítics i tècnics, gent que entengués en pressupostos, que se sabés moure en la jungla de l'Administració posfranquista espanyola a Madrid. I, en gran part, va ser així; però per sort —i per cert— no sempre: no pas en el cas del professor i de l'inspector Lluís Busquets, ni tampoc en el cas de la professora Maria Rúbies, que van ser els primers caps dels Serveis Territorials d'Ensenyament a Girona i Lleida, respectivament; tots dos excel·lien en el mestratge pedagògic i eren molt lluny de ser uns simples funcionaris de la nova Administració catalana.

Lluís Busquets ja era una persona experimentada, en plena maduresa professional quan a Catalunya es produí la gran mobilització política i social per recuperar les llibertats democràtiques bàsiques i l'Estatut d'Autonomia. Hem de recordar, en efecte, que mentre Lluís Busquets es preparava per entrar al cos d'inspectors d'ensenyament primari l'any 1979 i, tot seguit, era nomenat inspector a Barcelona del 1979 al 1981, any en què passava a ser cap dels nous Serveis Territorials catalans a Girona, una sèrie d'esdeveniments polítics canviaven la vida dels catalans: el 15 de juny de 1977, mort el dictador, s'havien celebrat eleccions generals de caire constituent i s'havia constituït l'Assemblea de Parlamentaris catalans; un mes després, l'Estat espanyol havia sol·licitat ingressar a la Comunitat Europea i l'any havia acabat amb la manifestació imponent de l'11 de setembre —«Volem l'Estatut!», «Llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia!», clamava la multitud i recordava en Lluís—; va seguir un mes després el restabliment provisional de la Generalitat i el retorn de l'exili del president Tarradellas.

L'any següent, el 1978, es convocava el referèndum sobre la Constitució espanyola i naixia la coalició CIU, i l'11 d'abril del 1979 se celebraven les primeres eleccions municipals democràtiques. L'Estatut d'Autonomia català era sotmès també a referèndum el 25 d'octubre i el 20 de març de 1980 CIU guanyava les eleccions al Parlament de la CAC (comunitat autònoma de Catalunya). Jordi Pujol formava el seu primer govern el 9 de maig. És en aquest moment que comencen a construir-se les estructures de les diferents conselleries i que Lluís Busquets es fa càrrec dels Serveis Territorials d'Ensenyament a Girona, una estructura essencial per a la nova autonomia.

Lluís Busquets va viure tots aquests esdeveniments apassionants quan ja era un psiquiatre i psicòleg experimentat, que s'havia doctorat amb una tesi sobre la influència de l'aprenentatge en el desenvolupament del pensament lògic i tenia, a més, una àmplia experiència pedagògica com a professor i director del Col·legi Viaró de Sant Cugat del Vallès i coneixia a fons la societat gironina. La seva elecció, doncs, va ser bona. La seva actuació al Departament d'Ensenyament de la Generalitat es va

perllongar amb responsabilitats diverses i importants que combinà amb la dedicació a la didàctica de les ciències com a professor a la UB i a l'organització escolar, a la UOC, a més de la presidència de la Societat Catalana de Pedagogia, nova filial de l'Institut d'Estudis Catalans, del 2003 al 2007.

Jo vaig conèixer Lluís Busquets —o almenys vaig ser conscient de la seva coneixença i de la seva vàlua— en el transcurs de la celebració el 1990 dels vint-i-cinc anys de la revista *Escola Catalana* que impulsava Òmnium Cultural. Després d'una conferència que vaig fer en el marc d'aquesta celebració i que vaig titular «Accions normalitzadores de base», Josepa Huguet, mestra i professora amb qui compartia inquietuds per la catalanització de l'escola, em va presentar el seu marit, Lluís Busquets. Vam estar parlant del contingut de la conferència, de com era d'important el moviment del «Català a l'escola», del que podia aportar el treball conjunt del que ara anomeno *el triangle virtuós*: científics mestres pedagogs, més les entitats i els activistes per l'escola catalana en llengua i continguts, més les noves institucions polítiques catalanes. Tots remant en una mateixa direcció. Hi va estar d'acord.

També vam intercanviar opinions a propòsit de la diferència que suposa anomenar el departament «Departament d'Ensenyament» o «Departament d'Educació»: si era «Departament d'Ensenyament» volia dir que mestres i professors ens fèiem càrrec sobretot dels continguts científics i de les competències que havien de dominar els nostres infants i adolescents i l'educació i la formació de les persones quedava sobretot per a la família i la societat; si era «Departament d'Educació» volia dir que l'escola assumia rols de formació integral conjuntament amb les famílies i la societat, amb el risc que acabéssim sent els responsables de tot allò que fes referència a l'educació i la formació en valors, actituds i competències de tota mena i que les famílies i la societat només en fossin elements subsidiaris.

D'aquella conversa, en va quedar una amistat que em va permetre, amb el temps, conèixer com a mínim cinc facetes de la personalitat de Lluís Busquets de les quals m'agradaria parlar: la seva sensibilitat i el seu interès per l'art, la seva fe religiosa, el seu esperit científic, el seu interès pedagògic, el seu patriotisme i la seva catalanitat.

Lluís Busquets pintava unes aquarel·les delicioses, algunes de les quals penjaven de les parets de casa seva i manifestava una gran sensibilitat artística; probablement, aquest interès li venia de l'ambient familiar, dels seus oncles, els artistes noucentistes Josep Maria, Lluís i Jaume Busquets, que als anys vint del segle passat van fundar la Galeria dels Bells Oficis, on dissenyaven interiors, mobles i objectes artístics. Jaume Busquets excel·lia en la pintura al fresc i en el disseny i el muntatge de vitralls, va conèixer i va treballar amb Antoni Gaudí i va ser membre de la Junta dels Amics de l'Art Litúrgic. Aquesta relació amb l'art religiós i les seves manifestacions, que ja li venia de família, explica que el nebot Lluís tingués un interès viu per les manifestacions artístiques; l'esplendor dels vitralls el tenia enamorat.

Una altra faceta de la seva personalitat era la fe religiosa. Es notava que en Lluís era un creient sincer; a una dona com jo, que tinc una fe estrictament terrenal i material, m'inspirava molt de respecte veure una persona com ell que, sense faramalles ni ostentacions, tenia uns criteris fonamentats en una creença sòlida que no interferia en absolut en el seu interès també sincer per la ciència. Jo diria que la fe religiosa era en

ell un ciment que ho compactava tot: la seva passió per la ciència, la seva relació amb les amistats, l'amor per la seva muller i la seva fidelitat al país.

Que Lluís Busquets era un apassionat de la ciència i que l'esperit científic amara tota la seva trajectòria és ben cert; també hi devia ajudar que va viure un desvetllament espectacular tant de la ciència teòrica com dels descobriments i de les aplicacions científiques: va viure des del primer satèl·lit de comunicacions al model estructural de l'ADN, des de la píndola anticonceptiva als primers humans a l'espai i a la lluna, des de la popularització del transistor a l'expansió d'Internet i la clonació de l'ovella Dolly, des del desplegament dels coneixements sobre química i física fins al progrés en els coneixements sobre la pedagogia i el funcionament del cervell humà.

Com fer arribar tots aquests coneixements nous a les aules? Com interessar infants i adolescents en l'activitat científica? Va dedicar moltes reflexions i moltes publicacions a formular i a contestar aquestes preguntes: *Ciències 6-12*, *Descoberta 3-6*, *Experiències d'innovació educativa*, treballs al Fòrum Europeu d'Administradors de l'Educació i a l'Aula Maria Rúbies, a la Societat Catalana de Pedagogia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, que inicià i presidí del 2003 al 2007.

Veiem, doncs, com el seu esperit científic va indissolublement lligat al seu interès pedagògic. Aquesta faceta va ser la que vaig conèixer més personalment perquè va ser Lluís Busquets el que em va animar a associar-me a la Societat Catalana de Pedagogia i a formar-ne part de la Junta i del grup de treball que ell impulsava: Narracions i Pedagogia. Sota el guiatge de Lluís Busquets vaig conèixer els treballs i els plantejaments teòrics del psicòleg rus Vigotski i la seva teoria de l'aprenentatge i del desenvolupament cognitiu i les relacions entre pensament i llenguatge; i també els plantejaments de Jerome Bruner, un dels autors principals de la psicologia cognitiva, que va categoritzar el pensament narratiu i el pensament pragmàtic.

Lluny de veure aquestes teories com això, simplement teories, en Lluís em va fer notar la diferència entre un concepte que ara està de moda entre els educadors —el de motivació— i el concepte d'interès. Mentre que la motivació és un factor o conjunt de factors que indueixen a un comportament determinat i que dóna motius a algú que l'estimulen a fer una cosa —plantejament que ens porta a l'esfera del conductivisme—, l'interès és el sentiment que desvetlla alguna cosa en nosaltres, el qual ens mou a prestar-li una atenció especial —cosa que ens duu a les esferes del pensament i dels sentiments.

A partir d'aquest moment sempre he considerat que és més important despertar l'interès dels alumnes per una investigació o un coneixement que no buscar-ne la motivació a còpia d'estímuls com els premis, les bones notes, etc. També em van servir de molt en les meves classes i en la meva activitat professional en general els coneixements que Busquets ens va transmetre de les teories del pedagog irlandesocanadenc Kieran Egan i el reemplaçament que aquest proposava de la categoria *coneixement* per la categoria *tipus de comprensió*.

Busquets primer es va desplaçar a Vancouver per conèixer Egan de primera mà i després, a través de traduccions i de la invitació que el va portar a Barcelona a fer-hi un seminari vam anar aprofundint en els tipus de comprensió: mítica, romàntica, irònica, filosòfica, en els usos de la imaginació i la narració per abordar els

coneixements, que eren la base d'una extensa producció de materials i pràctiques pedagògiques.

Jo crec que Lluís Busquets no hauria perseguit exercir la seva passió científica i pedagògica amb tanta tenacitat si no hagués considerat que era un deure seu envers el país implicar-se en la recuperació democràtica de Catalunya i fer tot el possible per aixecar el nivell científic i d'excel·lència de la societat catalana. Era, en efecte i, en definitiva, un patriota tan discret com eficaç.